

MTA BTK NÉPRAJZTUDOMÁNYI INTÉZET
1014 Budapest, Országház u. 30. 1250 Budapest, Pf. 9.
Tel.: +36-1-224-67-82, Fax: +36-1-356-80-58
E-mail: nti@btk.mta.hu
Honlap: www.nti.btk.mta.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

- *ETNOFOLK – Digitalizált népi kulturális örökség* – európai uniós pályázati projekt (2011–2014).
- *Hármas határok vizsgálata Magyarország délnyugati, délkeleti és északeleti térségében* – kutatás OTKA támogatással (2011–2015).
- A néprajztudomány kézikönyveinek szerkesztése: *Magyar Népköltészeti Lexikon, A Magyar Népi Kultúra Enciklopédiája / Encyclopaedia of Hungarian Folk Culture*.
- Társadalomnéprajzi változásvizsgálatok földrajzilag és típusaiban eltérő helyi közösségekben. A társadalomkutatás perspektívái és társadalmi hasznossága a 21. század elején.
- Folyamatok a népi kultúra alakulásának történetében: forrásfeltárások és tanulmányok. Regionális és tematikus kutatások eredményeinek közzététele nemzetközi és hazai előadásokban, publikációkban.
- Hagyomány és modernizáció, kulturális beidegződések és ideológiák, vallási jelenségek, táj- és környezetérzékelés – terepmunkák, etnológiai vizsgálatok Szibériában, valamint Közép- és Délkelet-Ázsiában.
- Elméleti és módszertani kérdések a mai folklórisztikában. Folklórszövegek (mesék, mondák, kispikái prózaműfajok, lapp jojkák) és a népi vallásosság jelenségeinek gyűjtése, forrásfeltárások, a szövegtörzsek bővítése, elemzése, a hagyományozódás kérdései, a folklórizálódás és a folklórizmus jelenségeinek vizsgálata.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

- *ETNOFOLK – Digitalizált népi kulturális örökség* – európai uniós pályázati projekt

Az MTA BTK Néprajztudományi Intézete 2011 és 2014 között konzorciumi tagként vett részt az Európai Strukturális Alap által finanszírozott ETNOFOLK projektben (témaszám: 3CE296P4). A projektet négy közép-európai ország hat intézményének (Cseh Tudományos Akadémia Néprajzi Intézete, a besztercebányai Bél Mátyás Egyetem, a Szlovák Tudományos Akadémia Néprajzi Intézete, az MTA BTK Néprajztudományi Intézete, a Szlovén Tudományos és Művészeti Akadémia Tudományos Kutatóközpontja és az informatika területéért felelős csehországi AiP Beroun, társult partner az Österreichisches Volksliedwerk) konzorciuma hozta létre. Magyar részről a tárgyévben az intézet igazgatójának vezetésével 8 intézeti munkatárs vett részt a terv megvalósításban.

A projekt célja bemutatni a közép-európai népek hagyományos kulturális örökségét és segíteni annak megőrzését. A pályázat keretében olyan közös webfelület készült, ahol szövegek, térképek, fotók, hang- és

mozgóképfelvételek reprezentálják az adott terület népi kultúráját, elsősorban a népköltészet, a tánckultúra, az öltözködés, a hit- és szokásvilág, az épített örökség különböző jelenségein keresztül. A folyamatosan bővülő adatbázis a tudományos kutatás, a közigazgatás, az oktatás, a kulturális örökségvédelem, a turizmus és a regionális fejlesztés területén dolgozók számára is hasznos forrásként szolgál, és a tervek szerint a pályázat lezárultával hamarosan a nagyközönség számára is elérhető lesz.

A 2014. április végén befejeződő többéves, nemzetközi ETNOFOLK program utolsó félévében kialakult a végleges honlap, elkészült a program keretében vállalt adatfeltöltés. A magyar fél összesen 1500 képet, 100 óra hanganyagot és 30 óra videót helyezett el a tudásbázisban és minden tételhez rendkívül részletes leírás készült. Új fejlesztésként térképes keresővel is kiegészült a honlap, így megyékre lebontva lehet információhoz jutni a népi kulturális örökség témakörében. A projektben résztvevő partnerek közös munkájaként elkészült a kutatási program tartalmainak hasznosítására alkotott stratégia és a javaslatokat (*Final strategy and recommendations*) valamint ehhez kapcsolódóan a jó gyakorlatokat bemutató kötet (*Good Practices in Preservation, Promotion and Utilisation of Folk Culture Heritage*. Institute of Ethnology of the AS CR, v.v.i., Prague 2014). A projekt prágai záró rendezvényén (*Etnofolk M35 Project and Steering Committee meeting*) a résztvevők összegezték a négy ország néprajzkutatóinak együttműködésével megvalósuló pályázat eredményeit, áttekintették az uniós pályázat rendkívül kiterjedt, bonyolult szakmai, pénzügyi elszámolását. A program lezárásaként az MTA BTK Néprajztudományi Intézet vállalta a feltöltött adatok tárhelyéül szolgáló repozitórium működtetését a következő három évben, és azt, hogy ez idő alatt évente 250 új tétellel bővíti a honlapon elérhető tudásbázist.

– *Hármas határok vizsgálata Magyarország délnyugati, délkeleti és északkeleti térségében* – OTKA támogatással

Az intézet igazgatójának témavezetésével 4 intézeti és 3 külsős kutató közreműködésével 2011 óta folyik Magyarország hármass határainak kutatása OTKA (témaszám: NK 84283) támogatással. A határ, határmentiség kérdéskörének vizsgálatában a határ és az etnicitás kapcsolata a leghangsúlyosabb problematika. 2014-ben a kutatócsoport a geopolitikai és szimbolikus határok fogalmának, ezek találkozásának, majd pedig ezeknek az identitásba és a hétköznapi gyakorlatba való beépülésének szentelt kiemelt figyelmet. A kutatás résztvevői 2011 óta folytatólagosan végeznek Magyarország hármass határainak térségében terepmunkát, hogy feltárják e területek néprajzi, földrajzi, gazdasági és történeti sajátosságait. A néprajzi gyűjtőutak mellett a sajtóanyagok, térképek, családi levelezések, határátkelési okmányok és egyéb dokumentumok forrásfeltárásának eredményeként a határszakaszokról, illetve az ott élő emberek életmódjáról, szokásairól, stratégiáiról a korábbinál plasztikusabb kép körvonalazódott. A szlovén–osztrák–magyar hármass határ térség magyar oldalán végzett terepmunka elsősorban a helyi roma közösség mobilitási mintáit kutatta életút-interjúk felvételével. A dél-burgenlandi terepmunka fő kérdésköre a hármass határhelyzet direkt hatása volt, ennek eredményeképpen sikerült elkülöníteni azokat a településcsoportokat, amelyek esetében megfigyelhető a kétirányú kapcsolattartás és sikerült azt is megragadni, hogy melyek a határon túli régióktól való elzárkózás jellemzői. A projektben résztvevők vizsgálták a

burgenlandi magyar szövetségek tevékenységét a határon átívelő magyar–magyar kapcsolatok kontextusában, elemezték a helyi vallásos közösségek határon átívelő kapcsolatainak irányát, mennyiségét és minőségét.

A magyar–román–szerb hármashatáron végzett terepkutatás az intézményes és hétköznapi határátjárási gyakorlatokat tárta fel. A terepkutatás figyelemmel kísérte a különböző etnikumok (magyarok, románok, szerbek, szlovákok, bolgárok, svábok, romák) eltérő határhasználati igényeit, illetve céltelepüléseit. Kitért azokra a közösségekre is, melyek ugyan a határ mentén élnek, mégsem járnak át a határokon. Interjúk készültek az eltérő attitűdök felderítése érdekében.

A magyar–román–ukrán térségben végzett kutatás elsősorban a mindennapi határhasználati stratégiák vizsgálatára, valamint a határokon átívelő rokoni, baráti kapcsolattartási gyakorlatok, valamint mindennapi a határhasználat különböző formáinak feltérképezésére fókuszált. A magyarországi célpontok dominanciája a határhasználatban különösen figyelemreméltó az egészségügyi és rekreációs erőforrások igénybevételét tekintve.

A néprajzi terepmunka mellett a kutatócsoport 2014-ben a délkeleti és a délnyugati határon is lekérdezte a projekt tavaly kidolgozott részletes kérdőívét, ennek köszönhetően a délnyugati térségben a kutatás számára kezdenek kirajzolódni a hármashatár-térség mobilitási mintái. Mindhárom hármashatár térség anyagát digitalizálták, az összesen 900 kérdőív számítógépesen feldolgozhatóvá vált.

Az OTKA kutatás részeként ugyancsak digitalizálták az 1985 és 1995 között végzett *Délnyugat-Magyarország mikrotájai* elnevezésű nagyszabású néprajzi vizsgálat 384 falura vonatkozó adatlapját.

A kutatás eseményei, részeredményei elérhetőek az MTA BTK Néprajztudományi Intézet honlapján keresztül <http://www.etnologia.mta.hu/harmashatarok/>, amelynek bővítése folyamatosan zajlik.

– *A Magyar Népköltészeti Lexikon szerkesztése*

Az intézet folkloristái 2010 óta dolgoznak egy új folklorisztikai kézikönyv, a *Magyar Népköltészeti Lexikon* összeállításán. Munkájuk azzal a célkitűzéssel készül, hogy a 21. század elején újraértelmezzék a folklorisztika alapfogalmait (mint pl. folklór, népköltészet, hagyomány, szájhagyomány, szóbeliség, folklórgyűjtés, archívum, hitelesség), megvizsgálják, hogy a folklorisztika fogalomhasználata és módszertana képesek-e követni, és ha igen, milyen módon a folklór jelenkori változásait. A rendkívül munkaigényes vállalkozásban az intézet 9 aktív korú és 5 már nyugdíjas, illetve egykori kutatója, összesen 14 folklorista vesz részt, akik 2014-ben összesen 296 szócikket (1056383n) írtak. Az év folyamán heti rendszerességgel tartottak szerkesztőségi üléseket, amelyeken a munkaközösség az elkészült szócikkeket előzetesen felkészülve megvitatta, lektorálta. A szócikkek a hazai és a nemzetközi kutatás legújabb eredményeit követve készülnek. A 2014-ben megírt szócikkek egyrészt a magyar népköltészet legjelentősebb műfajainak (mese, monda, anekdota, vicc, proverbium, találós) típusairól, motívumairól készültek, másrészt a népi epika és a prózafolklór alapfogalmait határozzák meg, műfajait jellemzik. Számos szócikk készült a paraszti írásbeliség, a népi kéziratosság témakörében. A lexikon készítői a szócikk listát időről-időre revíziózzák, hogy a témakörök, műfajok a magyar népköltészetben betöltött szerepüknek megfelelően, súlyukkal arányban szerepeljenek, illetve olyan új,

napjainkban keletkező folklórjelenségek címszóit emelik be, amelyek eddig nem szerepeltek a folklórisztikai kézikönyvekben. Pillanatnyilag 2719 címszóval, 350 utalóval dolgoznak. A *Magyar Népköltészeti Lexikon* készítésének nagyszabású vállalkozását az teszi lehetővé, hogy az intézetben dolgozik a magyar szövegfolklórisztika művelőinek jelentős része, a kutatóműhely tagjai egyaránt végeznek történeti folklórisztikai vizsgálatokat és jelenkutatást. Az intézet folklóristái gyűjtik, rendszerezik a hagyományosnak mondott népköltészeti műfajokat, vizsgálják továbbélési képességüket és szerepüket a tudomány szak kialakulása óta eltelt több mint másfél évszázadban, valamint az utóbbi években az elektronikus médiumok térhódítása következtében kialakuló új folklórjelenségeket, mint például az sms- és internet-folklórt.

Az MTA BTK Néprajztudományi Intézete jó ideje tervezi, és komoly előkészületeket tett egy angol nyelvű, gazdagon illusztrált kézikönyv *A Magyar Népi Kultúra Enciklopédiája / Encyclopaedia of Hungarian Folk Culture* megjelentetésére, amely iránt mind határokon belül, mind határokon túl egyaránt komoly igény mutatkozik.

- Társadalomnéprajzi változásvizsgálatok földrajzilag és típusaiban eltérő helyi közösségekben

A BTK NTI évkönyve, az *Ethno-Lore* tanulmányai 2014-ben a társadalomkutatás perspektívái és társadalmi hasznossága a 21. század elején témakörben születtek. A kötet egyrészt betekintést nyújt az intézet Társadalomnéprajzi témacsoportjában jelenleg zajló kutatások egy részébe, másrészt részletesen ismerteti e kutatások társadalmi hasznosságának aspektusait, illetve hasznosíthatóságuk lehetséges módozatait. Az írások hangsúlyos célja annak demonstrálása, hogy a társadalomnéprajzi vizsgálatok tanulságai jelentős mértékben hozzájárulhatnak a kortárs társadalmi, gazdasági és kulturális folyamatok, kihívások és konfliktusok megértéséhez és menedzseléséhez. Az évkönyvben összesen 10 több íves, elemző tanulmány kapott helyet olyan témákban, mint a Vallási kisebbség, felekezeti kultúra, nemzeti identitás összefüggései a magyar reformátusok között; Alulról építkező etnikai mobilizáció egy budapesti roma gyülekezetben; Párválasztási preferenciák a magyar-román határ által elválasztott két sváb településen, Csanáloson és Vállajon az 1825-től 1944-ig terjedő időszakban; A Népi ellenőrzési Bizottsághoz írt közérdekű bejelentések és panaszlevelek; A gyermekétkeztetés néprajzi vizsgálata budapesti példa nyomán; Termál- és ökoturizmus-koncepciók Gyomaendrődön. A társadalomtudományi kutatás lehetőségei egy város versenyképességének javításában; Időseket gondozó kelet- és közép-európai nők diskurzusa transznacionális életükről; Gazdasági és társadalmi változások hatása a hagyományos gyimesi gyepgazdálkodásra; Klímaváltozás antropológiai szemszögből. Örökké fagyott talaj és nagyjóság-tartás Jakutiában; Néprajzi adatok a fajgazdag kaszálórétek rekonstrukciójához.

Az intézet igazgatója évek óta kutatja az amerikai emigráns magyar közösségeket Pennsylvániában. Az intézet egyik főmunkatársú kutatójával együtt terepmunkát végeztek, elsősorban élettörténeteket gyűjtöttek az USA-ban, Pittsburgh–Ligonier–Vintondale–Nanty–Glo–Johnston körzetében, Pennsylvániában, egykori magyar és kelet-európai szénbányászok leszármazottai között, amelynek eredményeképpen többórnyi filmfelvétel,

fotók és hangfelvételek készültek, amelyek megvágva egy 2015. áprilisára elkészülő dokumentumfilm anyagául szolgálnak.

2014-ben lezárultak a *Fogyasztás, hírnév, politika. Az erdélyi gábor romák presztízsgazdasága* című monográfia munkálatai. A több mint 700 oldalas, monumentális kötet az elmúlt tizenöt évben az erdélyi gábor és cārhar romák között végzett antropológiai terepmunka azon tapasztalatait foglalja össze, amelyek az antik ezüsből készült poharak és fedeles kupák köré szerveződő presztízsfogyasztás társadalmi, gazdasági és kulturális aspektusaival kapcsolatosak. A könyv írója, az intézet főmunkatársú kutatója vendégszerkesztője és egyik szerzője volt az *Acta Ethnographica Hungarica* (59/1) *Roma in Central and Eastern Europe: Ethnicising, Performing, and Commodifying Social Differences* című tematikus számának.

Az intézetben akadémiai posztdoktori támogatással dolgozó kutató a budapesti roma, illetve roma többségű vallásos kisközösségeket térképezi fel. Sikerült átfogó képet kapnia a Budapesten működő roma gyülekezetek rendszeréről, amellyel elsősorban az volt a cél, hogy átlássa azokat a strukturális (vallási intézményrendszer) és kulturális (különböző típusú roma közösségek, mint például: oláh cigány, romungró, zenész cigány) meghatározókat, amelyek hozzájárulnak a különböző típusú roma gyülekezetek létrejöttéhez.

Az intézet Társadalomnéprajzi témacsoportjának két fiatal kutatója tárgyévben PhD-fokozatot szerzett *Hegyvidéki növényzet botanikai és etnoökológiai szempontú vizsgálata Gyimesben (Keleti-Kárpátok, Románia)*, illetve *Csanáros és Vállaj kapcsolatainak változása a 20. század folyamán a magyar-román határ kontextusában* című dolgozatával.

– **Eredmények a népi műveltség történeti kutatásában**

Az intézet akadémikus, emeritus kutatóprofesszora *Sztereotípiák, közösség, anyanyelv* és *A nemzeti kulturális örökség fogalma, tárgya* címmel készített összefoglaló tanulmányokat a *Studia Barkonum* II. kötete számára (Alabán Péter (szerk.): *Örökség, hagyomány, néprajz. Studia Barkonum* II. Ózd, 2014). *Középkor, anyagi kultúra, napjaink élő középkori öröksége* című elemző tanulmánya elméleti megalapozását adja előszóként az intézet főmunkatársú kutatójának társszerkesztésében készült tanulmánykötetnek (*Középkori elemek a mai magyar anyagi kultúrában*. Budapest: Agroinform Kiadó, 249 pp.)

Az intézet Életmód és Tradíció sorozata 2014-ben két kötettel gazdagodott, az egyik a kutatóhely nyugalmazott tanácsadójának könyve (*Zsákmányolók és zsákmányaik. Történeti néprajzi dolgozatok a vadászatról, vadfogásról és a természethasznosítás egyéb formáiról*), a másik egy fiatal kutatói ösztöndíjas sikeresen megvédett doktori disszertációjának nyomtatott változata (*A kerékgyártó mesterség múltja Magyarországon*).

Az Néprajztudományi Intézethez 2014-ben fiatal kutatói pályázattal került ösztöndíjas a kitelepített budakeszi családok négy generációját vizsgálja az integráció és az identitás szempontjából. Egyrészt a kitelepítettek beilleszkedési stratégiáit, egzisztencia- és identitáskeresését, az itthonmaradottakkal való kapcsolattartás csatornáit elemzi egy sajátos írott forrás és személyes életinterjúk alapján. Másfelől egy kérdőív segítségével arra keresi a választ, hogy milyen tendenciák figyelhetők meg a kitelepítést fiatalon megelő generáció, illetve az ő gyermekeik, unokáik és dédunokáik nemzedékének identitásában, Magyarországhoz, Budakeszihez, a magyarországi családtagokhoz fűződő viszonyukban.

- Hagymány és modernizáció, kulturális beidegződések és ideológiák, vallási jelenségek, táj- és környezetérzékelés – terepmunkák, etnológiai vizsgálatok Szibériában, valamint Közép- és Kelet-Ázsiában

Az európai korai etnográfia/antropológia (vizuális és textuális) recepciója Magyarországon (16–19. század) kutatási témában 2014-ben folytatódott az Európán kívüli őslakos népekkel kapcsolatos magyarországi levéltári források vizsgálata, elsősorban a nagyszombati jezsuita egyetem régi könyvtárának anyagának feltárásával az ELTE Egyetemi Könyvtár kézirat- és régi nyomtatványtárában. Az elemzések elsősorban a 17–18. századi jezsuita *historia naturalis* területére irányultak. A kutatás publikált eredményei rangos nemzetközi és hazai kiadványokban láttak napvilágot.

Az intézet etnológusai Szibériában, Közép- és Délkelet-Ázsiában végzett terepmunkáik alapján a társadalom szerveződésének átalakulását, a változásokban a képzetrendszerek szerepét dolgozzák fel. A kutatásban résztvevő etnológusok vizsgálják a poszt-szovjet időszakban a térségben kialakult új társadalmi-, kulturális- és gazdasági-rendszereket és a modernizáció generálta konfliktusokat. Kutatásaikat egy olyan területen végzik, amely mindig is a magyar etnológiai kutatás középpontjában állt, ugyanakkor a térség a nemzetközi gazdaság számára is folyamatosan felértékelődik. Publikációik nyomán megismerhetővé válik az az értékrend, kultúra, gondolkodásmód, amely az itt élő, a globalizált világhoz most kapcsolódó társadalmak – jakutok, burjátok, evenkik, kazakok, kirgizek, mongolok –, illetve Kína, Vietnam e területen élő kisebbségeinek sajátja.

Az intézet szaha (jakut) területeken évek óta terepmunkát végző etnológusa kutatásainak, publikációnak köszönhetően bekerült az *International Arctic Science Committee; International Permafrost Association* támogatásával működő „*Permafrost and Culture*” akciócsoportba.

Az intézet dél- és kelet-szibériai népek (evenkik, burjátok, tofák, kirgizek) körében évek óta terepmunkát végző kutatója 2014 első félévében két kutatást végzett Cambridge-ben. Egyrészt a „megszámlalhatatlanság” témakörében végzett elemzéseket a Marie Curie project keretében a Szociálanropológia tanszéken, másrészt a Museum of Anthropology and Archeology-ban Ethel John Lindgren fényképeit rendezte, dolgozta fel.

A vallásantropológia elméleti-módszertani kérdései témakörben az Etnológiai témacsoport vezetőjének kezdeményezésére *Lehet-e a szellemi néprajznak keresztény tudományos megközelítése?* című írás kapcsán vitaülést tartottak a Magyar Néprajzi Társaságban. A hozzászólások az *Ethnographia* hasábjain kaptak helyett, köztük az intézet két kutatójának írása.

b) Tudomány és társadalom

Az MTA Tudomány Ünnepe előadássorozata alkalmából 2014 novemberében a Néprajztudományi Intézet két előadást hirdetett meg. Mind a kettő nagyon nagyszámú szakmán túli érdeklődőt vonzott. Az egyik program az „*Ahogy gondolzza, úgy veszi hasznát*” *Hagyományos ökológiai tudás és gazdálkodás Gyimesben* című könyv bemutatója volt, amelynek egyik szerzője az intézet kutatója. A rendkívül szép kiállítású, gazdag képanyagú, részben kétnyelvű (magyar/angol) könyv a szerzők több éves gyimesi etno-botanikai és etno-ökológiai kutatásainak összegzése. A másik az intézet OTKA posztdoktori ösztöndíjasának *Énekbe rejtett világ. Gyűjtőúton az északi-számiknál* című előadása volt. A 2014 nyarán az észak-norvégiai és észak-finnországi számik

körében végzett terepmunka annak a több éves kutatásnak volt egy újabb állomása, amely a nonszensz jojkaszövegek használatára, szabályainak, lehetséges jelentésfelhőinek feltárására irányul, továbbá arra, hogy milyen szerepet tölt be a jojkahagyomány a számik revitalizációs törekvéseiben (a hétköznapokban, a médiában, a politikában és a művészetben), továbbá hogyan vélekednek erről a számik, finnek, norvégok és svédok.

Az intézet kiemelt kutatási feladatáról, az *ETNOFOLK* európai uniós pályázat eredményeiről többnyelvű dokumentumfilm készült lektorált magyar felirattal. A projekt és a honlap bemutatására, népszerűsítésére több fórumon is sor került. 2014-ben két workshop-ot tartott az intézet. Február 18-án az MTA BTK Néprajztudományi Intézetének könyvtárában, április 4-én pedig a soroksári Galéria'13-ban. A Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola és a Szabadtéri Néprajzi Múzeum Szellemi Kulturális Örökség Igazgatósága által szervezett: A szellemi kulturális örökség 10 éve című konferencián: *Etnofolk – Nemzetközi projekt a népi kulturális örökség feltárására* címmel bemutatót tartottak a résztvevők a projektről a szellemi kulturális örökséggel foglalkozó szélesebb szakmai közönségnek, az UNESCO mellett, illetve az annak keretében működő partnereknek és a turizmus- és örökségmenedzsment képzés képviselőinek. Az egyik magyar kutató a Pekingi Magyar Kulturális Központban mutatta be a projektet.

Az intézet *Hármas határok vizsgálata Magyarország délnyugati, délkeleti és északkeleti térségében* című kiemelt kutatási projektje a kutatás során készített fényképekből fotókiállítást rendezett. A 2013-as szatmári bemutatás után, 2014-ben a vajdasági Magyarok József Attila Könyvtárának galériájában rendeztek kiállítást és workshopot, azzal a céllal, hogy a szakmai közönség mellett a szélesebb publikumnak is bemutassák a kutatást.

Az intézet Történeti-néprajzi témacsoportjának vezetője volt a kurátora 2013-ban a Washingtonban rendezett *Smithsonian Folklife Festival* rendkívül nagysikerű magyar programjának. Az eseményről képekben gazdag, szép kiállítású kétnyelvű (angol/magyar) könyvet írt: *Magyar Örökség Washingtonban – A 2013. évi Smithsonian Folklife Festival magyar programja – Hungarian Heritage: Roots to Revival The Hungarian Program of the 2013 Smithsonian Folklife Festival, Washington, D.C.* (Budapest: Balassi Intézet – MTA Bölcsészettudományi Központ, 2014. 208 pp.+276 színes kép) címmel. A könyv bemutatóját jelentős médianyilvánosság kísérte augusztus 19-én a Mesterségek Ünnepének keretében. Ugyancsak őt kérték fel a milánói EXPO 2015 magyar pavilonjának hivatalos, többnyelvű, Magyarországról szóló reprezentatív kiadványának megírására: *A magyar nemzeti díszöltözés és a Népművészeti örökség és hagyományörzés Magyarországon* címmel.

Az intézet egyik főmunkatársa évről évre zsűritag az országos népzenei versenyek és a Népművészet Ifjú Mestere címet odaítélő szakértői bizottságban, 2014-ben zsűritagként és felkészítő mesterként is részt vett a Duna televízió *Fölszállott a páva* vetélkedőjében.

Az intézet egyik tudományos tanácsadója Vargyas Lajos születésének centenáriumaéhoz kapcsolódóan tematikus különszámot állított össze a *Folkmagazin* számára *Akarjuk-e, hogy éljen a népdal? Vargyas Lajos művelődéspolitikai írásai* címmel (2014. XV. évf. IV. különszám, 76 p.). Az eseményhez kapcsolódóan konferenciát szervezett az MTA I. osztályán, amelyen rajta kívül az előadók között szerepelt az intézet egyik folklorista főmunkatársa is.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

Az MTA BTK NTI a hazai néprajzi kutatás meghatározó intézményeként arra törekszik, hogy összefogja a hazai etnográfiai vizsgálatokat.

A kutatóhely *Határok, határmentiség a Kárpát-medencében* címmel rendezett konferenciát a Néprajztudományi Intézet kiemelt fontosságú *Hármas határok vizsgálata Magyarország délnyugati, délkeleti és északkeleti térségében* elnevezésű OTKA kutatási projektjéhez kapcsolódóan, célul tűzve az e témában végzett magyar kutatások integrálását, a vizsgálat elméleti kereteinek kitágítását illetve a kutatási terület tágabb térbeli kontextusba helyezését. A szervezők a határokkal, határmentiséggel és határmenti régiókkal foglalkozó magyarországi, romániai és szerbiai néprajzkutatók, antropológusok, összesen 17 előadó kutatási eredményeit kívánták bemutatni, összevetni. A konferencia egyik blokkja a társadalomtudományos határkutatások elméleti kereteit feszegette. Ezt követően a határon átívelő gazdasági, kulturális és társadalmi kapcsolatokat valamint mobilitást elemző esettanulmányok hangzottak el.

2014-ben 9 kutató végzett rendszeres oktatási tevékenységet a hazai felsőoktatásban az ELTE Néprajzi Intézetében, Belső-Ázsia Tanszékén és a Finnugor Tanszéken, a PTE Néprajz és Kulturális Antropológia tanszéken, a PTE Illyés Gyula Karának Társadalomtudományi Intézetében, az amerikai Council on International Educational Exchange Program (CIEE) külföldi oktatási programjában és a Corvinus Egyetem International Study Programjában, a Szegedi Tudományegyetem BTK Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszékén, valamint a Sárospataki Református Teológiai Akadémián, illetve végzett szupervíziót a University of Cambridge Department of Social Anthropology több előadássorozatához kapcsolódóan.

Az MTA BTK NTI *Hármas határok vizsgálata Magyarország délnyugati, délkeleti és északkeleti térségében* OTKA-kutatócsoportja hatékony együttműködést valósított meg a néprajz szakos egyetemi hallgatókkal az ELTE-n és Szegedi Tudományegyetemen. A kutatás egyik intézeti kutatója az ELTE Néprajzi Intézetében kutatószemináriumot tartott *Hármas határ* címmel, és 14 diákkal végzett terepmunkát a délnyugati hármashatáron. A Szegedi Tudományegyetem BA és MA hallgatóival pedig Makón végzett kutatást a projekt egy másik főmunkatársú kutatója.

A néprajzi kutatás sajátossága a terepmunka, az intézet munkatársai több mint 600 napot töltöttek 2014-ben terepen, elsősorban Magyarországon és a határon túli magyar nyelvterületeken, ezen kívül szibériai, kaukázusi népek körében, valamint Kínában és Mongóliában. Az intézet nyolc ország (Kína, Lengyelország, Mongólia, Oroszország, Románia, Szerbia, Szlovénia, Ukrajna) akadémiai intézetével működik együtt bilaterális egyezmények alapján. Ennek keretében 11 kutató összesen 89 napot töltött az intézetben, illetve 9 kutató utazott ki, és kutatott 107 napot a partnerországban. Peregrinációs támogatással 12 kutató utazott 13 országba összesen 123 napra konferenciára, terepmunkára, szakmai partnerintézmények látogatására.

Az intézet kutatói nagy gyakorisággal vesznek részt más intézmények, különösen a Bölcsészettudományi Kutatóközpont más intézetei által kezdeményezett kutatásokban, interdiszciplináris konferenciákon. Az MTA BTK REFO500 kutatási projektjének *Culture of Migration II.: Post-Confessional Era from the Nineteenth to the Twenty-First Century* konferenciájának szervezésében fontos részt vállalt az intézet igazgatója, az

angol nyelvű, néprajzi szekció levezető elnöke az intézet Történeti-néprajzi témacsoportjának vezetője volt és 4 előadója az intézet kutatója.

Az intézet egyik tanácsadója és egy főmunkatársa felkért előadói voltak a Choreomundus Symposium (Erasmus Mundus Master Programme in Dance Knowledge, Practice, and Heritage) *Local Dance as Knowledge, Practice and Heritage* című nemzetközi konferenciájának.

2014-ben Erdélyi János születésének 200. évfordulójának tiszteletére az MTA I. osztálya emlékülést rendezett. Az ülést az NTI akadémikus emeritus kutatóprofesszora elnökölte, aki nyitóelőadásában az Erdélyi életmű kutatástörténetéről adott összefoglalást. Az intézet egyik főmunkatársú folkloristája Erdélyi János meseértelmezéséről, illetve mesekiadásainak filológiai és textológiai kérdéseiről tartott előadást, tanulmánya meghívást kapott és meg is jelent az *Irodalomtudományi Közlemények* Erdélyi János emlékszámában.

A kutatóhely másik folkloristáját a *Riddle* szócikk megírására kérték fel a rangos *Encyclopaedia of Humor Studies* számára. (In Attardo, Salvatore (ed.): *Encyclopedia of Humor Studies*. Vol. 2. Los Angeles: Sage, 2014)

Az intézet kutatója a Tárkány Szücs Ernő Jogi kultúrtörténeti és jogi néprajzi kutatócsoport tagjaként egyik szervezője és előadója volt a *Tárkány Szücs Ernő jogi kultúrtörténeti és jogi néprajzi interdiszciplináris nemzetközi konferenciának*, amelyre megjelent a kutatócsoport névadójának ünnepi kötete, amelyben Tárkány Szücs Ernő nemzetközi néprajztudományban betöltött szerepéről közölt tanulmányt.

Egy főmunkatárs folklorista *A 19. századi folklorisztika a nemzeteszme szolgálatában* című témával kapcsolódott a *Művészetek és tudomány a nemzetépítés szolgálatában a 19. századi Magyarországon* elnevezésű az BTK TTI által koordinált OTKA kutatáshoz. A projekt résztvevőjeként tárgyévben két tudományos tanácskozáson adott elő, az egyik a tény és fikció kettősségének problémáját, illetve a 19. századi művészet és tudomány erre adott válaszait, a másik az irodalom intézményeinek létrejöttét és működését járta körül.

Az intézet két főmunkatársa tagja az MTA BTK Médiatudományi és Médiatörténeti Kutatócsoportjának. 2014 májusában a *Fejezetek az első világháború médiatörténetéből* címmel műhelykonferenciát tartottak.

2014-ben nagy lendületben zajlott a Fotótár anyagának és a leltárkönyvnek a digitalizálása az intézet adattárában a Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmintézet, illetve a diplomás köz munkások (2014-ben összesen 12 munkatárs) foglalkoztatásának keretében, a feltöltött anyagokhoz az adattár vezetője magyarázó szakanyagokat készített.

Az intézet könyvtárának könyv és CD állománya 2014-ben 484 darabbal gyarapodott és 215 db külföldi és magyar folyóirattal. A könyvtár állománya a beszámolási év végén 45.278 leltári egység (könyv, folyóirat, különnyomat, CD, térkép stb.) volt, a könyvtár cserepartnereinek száma 160. Cserébe, tiszteletpéldányként, ajándékként, (konferenciákon, könyvgyűjtő akciók során) 650 kötetet adott az intézet saját kiadványaiból.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok

- KFB könyvpályázat: Cseh Fruzsina: *A kerékgyártó mesterség múltja Magyarországon*. Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 288 pp. (2014) és Szilágyi Miklós: *Zsákmányolók és zsákmányaik. Történeti néprajzi dolgozatok a vadásatról, vadfogásról és a természethasznosítás egyéb formáiról*. Budapest: MTA Bölcsészettudományi Intézet, 248 pp. (2014) A kötetek a Bági Anikó sorozatszerkesztésében megjelenő Életmód és

Tradíció sorozat 12. és 13. kötetként jelentek meg. A szerződés témaszáma: KFB-063/2014,

A támogatás összege: 1.250 000 Ft támogatás.

A tevékenység/feladat megvalósításának időtartama:

2014. január 1-től –2014. december 31-ig.

Szakmai teljesítés és pénzügyi elszámolás határideje: 2015. január 31.

- KFB könyvpályázat: az Ethno-Lore, az MTA BTK NTI évkönyv XXXI. kötete megjelentetésére.

A szerződés témaszáma: KFB-010/2014

A támogatás összege: 700.000 Ft

A tevékenység/feladat megvalósításának időtartama:

2014. január 1-től 2014. december 31-ig.

Szakmai teljesítés és pénzügyi elszámolás határideje: 2015. január 31.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb publikációk

1. Balogh Balázs (főszerk.) – Ispán Ágota (szerk.) – Magyar Zoltán (szerk.): *Ethno-Lore. Az MTA BTK Néprajztudományi Intézetének évkönyve XXXI.* Budapest: MTA BTK Néprajztudományi Intézet, 444 pp. (2014) <http://real.mtak.hu/20921/>
2. Berta Péter: *Fogyasztás, hírnév, politika. Az erdélyi gábor romák presztízsgazdasága.* Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 712 + 16 oldal színes képmelléklet. (2014)
3. Babai Dániel – Molnár Ádám – Molnár Zsolt: „*Ahogy gondolja, úgy veszi hasznát*” *Hagyományos ökológiai tudás és gazdálkodás Gyimesben.* Budapest–Vácrátót: MTA BTK Néprajztudományi Intézet – MTA Ökológiai Kutatóközpont Botanikai és Ökológiai Intézet, 174 pp. (2014)
4. Cseh Fruzsina: *A kerékgyártó mesterség múltja Magyarországon. /Életmód és Tradíció 13. sorozatszerkesztő: Báti Anikó/* Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 288 pp. (2014) <http://real.mtak.hu/18402/>
5. Fülemlé Ágnes: *Magyar Örökség Washingtonban – A 2013. évi Smithsonian Folklife Festival magyar programja – Hungarian Heritage: Roots to Revival The Hungarian Program of the 2013 Smithsonian Folklife Festival, Washington, D.C.* Fordító: Cselényi Zsuzsa, könyvdesigner: Kaszta Dénes; Budapest: Balassi Intézet – MTA Bölcsészettudományi Központ, 208 pp.+276 színes kép (2014)
6. Hoppál Mihály: *Mitosz és emlékezet.* Budapest: Magyar Vallástudományi Társaság – L’Harmattan Kiadó, 300 pp. (2014)
7. Hoppál Mihály: *Ethnosemiotics. Approaches to the Study of Culture.* Budapest: Hungarian Association for Semiotic Studies. 220 pp.+ 161 kép (2014)
8. Magyar Zoltán: *Erdőháti népmondák.* Marosvásárhely: Mentor Kiadó, 288 pp. + 32 t. (2014)
9. Báti Anikó – Csoma Zsigmond (szerk.): *Középkori elemek a mai magyar anyagi kultúrában.* Budapest: Agroiinform Kiadó, 249 pp. (2014) <http://real.mtak.hu/20092/>
10. Tóth Vilmos – Nagy Károly Zsolt: *A salgótarjáni utcai zsidó temető.* Budapest: Nemzeti Örökség Intézete, 287 pp. (2014)
11. Szilágyi Miklós: *Zsákmányolók és zsákmányaik. Történeti néprajzi dolgozatok a vadászatról, vadfogásról és a természethasználás egyéb formáiról. / Életmód és Tradíció 12. sorozatszerkesztő: Báti Anikó/* Budapest: MTA Bölcsészettudományi Intézet, 248 pp. (2014) <http://real.mtak.hu/18401/>
12. Domokos Mariann: *Methodological Issues in Electronic Folklore. Slovensky Národopis*, 62: 2. 283–295. (2014) <http://www.uet.sav.sk/files/etno2-text-web-27-6.pdf>

13. Sántha István: Hungarian Witnesses of Infrastructure Construction in Manchuria (1877–1931): The Case of the Eastern Chinese Railway. *Inner Asia* (Brill), 16. 152–177. (2014)
14. Sz. Kristóf Ildikó: Local Access to Global Knowledge: Historia naturalis and Anthropology at the Jesuit University of Nagyszombat (Trnava), as Transmitted in its Almanacs (1676–1709). Sz. Kristóf Ildikó: Local Access to Global Knowledge: Historia naturalis and Anthropology at the Jesuit University of Nagyszombat (Trnava), as Transmitted in its Almanacs (1676–1709). In Gábor Almási (ed.): *A Divided Hungary in Europe, vol. 1: Study Tours and Intellectual-Religious Relationships*. Newcastle: Cambridge Scholars, 201–228. (2014) https://www.worldcat.org/title/divided-hungary-in-europe-volume-1-networks-and-representations-1541-1699-volume-1-study-tours-and-intellectual-religious-relationships-exchanges-networks-and-representations-1541-1699-volume-1-study-tours-and-intellectual-religious-relationships/oclc/899205004&referer=brief_results
15. Berta Péter: Proprietary contest, business ethics and conflict management: A multi-sited commodity ethnography. In: Donald C. Wood (ed.): *Production, consumption, business and the economy: Structural ideals and moral realities. /Research in Economic Anthropology 34./* Bingley: Emerald, 31–64. (2014) <http://www.emeraldinsight.com/doi/abs/10.1108/S0190-128120140000034000>
17. Babai D. – Molnár Zs.: Small-scale traditional management of highly species-rich grasslands in the Carpathians. *Agriculture, Ecosystem and Environment*, 182. 123–130. (2014) <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0167880913002788>
18. Landgraf Ildikó: Lajos Kossuth in Hungarian folk narratives. In Povedák István (ed.): *Heroes and celebrities*. Szeged: SZTE BTK Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék, 33–45. (2014) <http://real.mtak.hu/20402/>

1. Létszámadatok

Átlaglétszám¹:

Az intézethez kötődő akadémikusok száma²:

Az intézmény
"professor emeritus"
címmel rendelkező
kutatóinak száma:

4. Tudományos fokozat, illetve cím megszerzése 2014-ben³:

PhD: MTA doktora
cím:

5. Szellemi alkotások védelme⁴

nemzeti úton megadott
oltalmak száma⁵: megadott
külföldi oltalmak

száma⁶:

értékesített szabadalmak száma:

szerzői jogvédelem alá tartozó alkotások száma⁷:

6. Részvétel a tudományos közéletben

Tudományos rendezvények

nemzetközi rendezvényen tartott előadások száma:	<input type="text" value="44"/>	~posztterek száma ⁸ :	<input type="text" value="0"/>
hazai rendezvényen tartott előadások száma:	<input type="text" value="49"/>	~posztterek száma:	<input type="text" value="1"/>
hazai rendezvények szervezése:	<input type="text" value="12"/>	nemzetközi rendezvények szervezése:	<input type="text" value="14"/>

Szakértői tevékenység

tanácsadói tevékenységek száma ⁹ :	<input type="text" value="3"/>		
opponensi vélemény összesen	<input type="text" value="2"/>	ebből külföldre:	<input type="text" value="0"/>
egyéb szakértői vélemény:	<input type="text" value="42"/>	ebből külföldre:	<input type="text" value="1"/>
egyéni szaklektori vélemény összesen:	<input type="text" value="31"/>	ebből külföldre:	<input type="text" value="6"/>

Részvétel tudományos testületben

szerkesztőségi tag nemzetközi szakfolyóiratban:	<input type="text" value="6"/>		
szerkesztőségi tag hazai szakfolyóiratban:	<input type="text" value="8"/>		
nemzetközi tud. bizottság tagja:	<input type="text" value="7"/>	nemzetközi tud. bizottság vezetője:	<input type="text" value="1"/>
hazai tud. bizottság tagja:	<input type="text" value="50"/>	hazai tud. bizottság vezetője:	<input type="text" value="12"/>

7. Az intézetet és a tudományt népszerűsítő tevékenység

nyilvános esemény megrendezése¹⁰:

kulturális rendezvények¹¹:

ismeretterjesztő előadások száma:

tudományos ismeretterjesztő műsorok szerkesztése TV-ben, rádióban:

8. A hazai felsőoktatásban végzett tevékenység

rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma¹²:

ebből doktori iskolákban oktatók száma: doktori iskolát vezetőik száma:

doktori iskolában törzstagok száma:

elméleti kurzusok száma¹³: gyakorlati kurzusok száma:

témavezetések száma (TDK-dolgozat):

témavezetések száma (BA, illetve BSc diplomamunka):

témavezetések száma (MSc, illetve MA diplomamunka):

témavezetések száma (PHD-disszertáció)

9. Egyéb adatok

9.1 Kutatói mobilitás

A kutatóhely vendégtevékenységet folytató munkatársainak száma

hazai egyetemen vagy kutatóintézetben: vállalatnál:

külföldi egyetemen vagy kutatóintézetben: vállalatnál:

Vendégkutatók száma a kutatóhelyen

hazai kutatók száma félévnél rövidebb ideig: félévnél hosszabb ideig:

külföldi kutatók száma félévnél rövidebb ideig: félévnél hosszabb ideig:

A kutatóhelyen más hazai
kutatók által
kutatómunkával eltöltött
idő¹⁴:

A kutatóhelyen külföldi
kutatók által
kutatómunkával eltöltött
idő:

9.2 Vállalati kapcsolatok az aktuális évben

A kutatóhellyel
szerződéses kapcsolatban
álló közép- és
kisvállalatok száma:

A kutatóhellyel
szerződéses kapcsolatban
álló nagyvállalati
partnerek száma: